

گونه‌شناسی الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی در آموزش مجازی*

◆ نجمه عزیزی موصول^۱ ◆ دکتر محمد جاودانی^۲ ◆ دکتر ژبلا حیدری^۳

چکیده:

هدف پژوهش حاضر، گونه‌شناسی الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی در آموزش مجازی بود. پژوهش از لحاظ هدف توسعه‌ای- کاربردی و از نظر رویکرد، پژوهشی کیفی بود که به روش تحلیل مضمون انجام شده است. مشارکت‌کنندگان بالقوه، والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی بودند. انتخاب مشارکت‌کنندگان به صورت هدفمند از نوع معیار بود. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته تا حد اشباع نظری (۱۶ مشارکت‌کننده) گردآوری شدند و با روش کدگذاری و مضمون‌یابی مورد تحلیل قرار گرفتند. اعتباریابی یافته‌ها از طریق دقت پژوهشگر، ارجاع به همکاران و ناظران متخصص و بازبینی یافته‌ها از سوی مشارکت‌کنندگان صورت گرفت و برای اطمینان‌یابی نیز از روش هدایت دقیق جریان مصاحبه، خودبازبینی پژوهشگر و کدگذاری مصاحبه‌ها توسط پژوهشگر دیگر بهره‌گیری شد. براساس تحلیل داده‌ها، ۱۱ مضمون اصلی شامل مدیریت کلاس، تکالیف درسی، روش‌های آموزش، شرایط و امکانات، فعالیت‌های عملی، پیگیری وضعیت تحصیلی، تشویق و تنبیه، برنامه‌ریزی، حل مسئله، سنجش و بازخورد و حمایت نهان به‌دست آمده است. براساس این‌یافته‌ها مضمون، چهار گونه حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی در آموزش مجازی، شامل گونه سهل‌گیرانه، مستبدانه، مداخله‌گرانه و مقتدرانه شکل گرفته است. شناسایی این گونه‌های حمایت تحصیلی، نقد و ارزیابی آنها و معرفی گونه‌های برتر، به والدین کمک می‌کند تا در زمان آموزش مجازی حمایت تحصیلی بهتر و مؤثرتر از دانش‌آموزان دوره ابتدایی داشته باشند.

کلیدواژگان: آموزش مجازی، الگوهای حمایت تحصیلی، حمایت تحصیلی والدین، دانش‌آموزان دوره ابتدایی، گونه‌شناسی

© تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۸/۲۳

© تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۱/۲۶

این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول است.

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، پردیس شهید باهنر شیراز. E-mail: najmehazizi71@gmail.com

۲. نویسنده مسئول: استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. E-mail: m.javdani@cfu.ac.ir

۳. استادیار گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. E-mail: zh.heidari@cfu.ac.ir

مقدمه

هیچ میحشی در آموزش و پرورش به اندازه حمایت والدین در تعلیم و تربیت دانش آموزان مورد توافق صاحب نظران نبوده است (اپستاین و شلدون^۱، ۲۰۰۶). حمایت تحصیلی والدین عبارت است از درگیری والدین^۲ و مشارکت فعال در عرصه های توسعه آموزشی، عاطفی و جامعه پذیری دانش آموزان (کاسترو^۳ و همکاران، ۲۰۱۵). حمایت تحصیلی ابعادی متفاوت مانند حمایت عاطفی (فراهم کردن مشوقها)، حمایت ابزاری (مساعدت در انجام دادن تکالیف) و حمایت شناختی (ایجاد نگرش مثبت نسبت به موفقیت های آموزشی) از دانش آموزان را شامل می شود (ونتزل^۴، ۱۹۹۸). به عقیده برونفن برن^۵ (۱۹۹۴) وضعیت دانش آموز در محیط تحصیلی را هیچ وقت نباید به سازوکار فعالیتهای مدرسه محدود کرد، بلکه باید توجه کرد که مسائل مربوط به یادگیری و آموزش او تا چه میزان به خانواده و والدین واگذار شده است و چقدر مشارکت آنها را در پی دارد. به زعم اپستاین شش نوع مشارکت والدین وجود دارد که شامل والدگری^۶، ایجاد ارتباط^۷، داوطلب شدن، یادگیری در خانه^۸، تصمیم گیری^۹ و همکاری با اجتماع^{۱۰} (کارت^{۱۱}، ۲۰۰۳) است. براین اساس باید اذعان داشت که قسمت عمده ای از تعلیم و تربیت دانش آموزان بر دوش خانواده است (قاسمی و کاظمی، ۱۳۸۷؛ حقیقتیان و همکاران، ۱۳۹۰) به گونه ای که حمایت و مشارکت والدین به متغیری بسیار اثرگذار و نقش آفرین در موفقیت های تحصیلی و تربیتی دانش آموزان در سطوح مختلف به ویژه در دوران ابتدایی بدل شده است.

موضوع حمایت تحصیلی و مشارکت والدین در این زمینه در پژوهشهای گوناگون مورد بررسی قرار گرفته است. از جمله آربزی (۱۳۹۹) در پژوهشی راهکارهای ارتباط والدین با مدرسه، مشارکت والدین در انجام دادن تکالیف، استفاده از تشویقهای کلامی، استفاده نکردن از تشویقهای مادی و قابل انتظار، آگاهی از وضعیت تحصیلی فرزندان، مشاوره به فرزندان، کمک والدین در شکل دادن عادت به مطالعه فرزند را در افزایش انگیزه فرزندان خود به تحصیل و پیشرفت تحصیلی آنها مؤثر دانسته است. نوروزنژاد قادی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به مضامین برداشت از مشارکت، اهمیت و ضرورت مشارکت، ساختار مشارکت، زمینه های مشارکت، عوامل مؤثر در مشارکت و موانع مشارکت پرداخته اند.

1. Epstein & Sheldon
2. Parental involvement
3. Castro
4. Wentzel
5. Bronfenbrenner
6. Parenting
7. Communicating
8. Learning at home
9. Decision making
10. Collaborating with the community
11. Carter

تو^۱ (۲۰۱۶) نیز پژوهشی در زمینه مشارکت والدین انجام داده است. نتیجه این مطالعه نشان می‌دهد که والدین مشارکت مستقیم در یادگیری فرزندان خود را در خانه و به‌طور غیرمستقیم از طریق منابع برای توسعه مدرسه انجام می‌دهند. کبیر و اکتر^۲ (۲۰۱۴) نیز در پژوهشی به این نتایج دست یافتند که مشارکت والدین در یادگیری دانش‌آموزان در سه حیطه دسته‌بندی می‌شود که شامل تجارب کلیدی که والدین در خانه ایجاد می‌کنند، مشارکت والدین در ایجاد انگیزه و پیشرفت دانش‌آموزان و همکاری و مشارکت والدین با مدرسه است.

گرچه پژوهش‌های بسیاری بر تأثیر محیط خانه و خانواده روی یادگیری دانش‌آموزان تأکید کرده‌اند (ملهویش^۳ و همکاران، ۲۰۰۸) اما مطالعات همچنان نشان می‌دهد که بسیاری از والدین از اهمیتی که نقش آنها و محیط خانواده در آموزش دانش‌آموز دارد به خوبی آگاه نیستند (سو^۴ و همکاران، ۲۰۱۰) و از الگوهایی مناسب در این زمینه استفاده نمی‌کنند. این در حالی است که یکی از رویکردهای نوین آموزشی در سالهای اخیر، یعنی به‌کارگیری آموزش مجازی (که از سال ۲۰۲۰ به سبب شیوع ویروس کووید-۱۹ و تعطیلی مراکز آموزش حضوری از اهمیتی چند برابر برخوردار شده است) (وینر^۵ و همکاران، ۲۰۲۰)، اهمیت و نقش خانواده را در تعلیم و تربیت فرزندان به شکلی قابل توجه افزایش داده است. در شرایط حاضر که آموزش حضوری به میزان بسیار جای خود را به آموزش مجازی داده است، غیر از معلم عوامل دیگری مانند والدین نیز نقشی اساسی در تعلیم و تربیت دانش‌آموزان به عهده دارند. در این زمینه، شناخت اینکه والدین چگونه از قابلیت‌های فضای یادگیری در خانه برای امور تحصیلی دانش‌آموزان استفاده می‌کنند به یک مسئله مهم اجتماعی و تربیتی تبدیل شده است.

اهمیت و ضرورت شناسایی الگوهای مناسب حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی از آن جهت است که والدین به نقش تأثیرگذار خود در روند یادگیری و حمایت تحصیلی دانش‌آموزان پی ببرند و به ارتقای کیفیت محیط یادگیری خانه برای فرزندان بیشتر توجه کنند. براین اساس، موضوع حمایت تحصیلی والدین و ارتباط آن با دانش‌آموزان به مسئله‌ای مهم در جوامع گوناگون تبدیل شده و موضوع پژوهش‌های متعددی در قلمرو پژوهش‌های تعلیم و تربیت و خانواده قرار گرفته است. در ایران نیز تاکنون پژوهش‌هایی به‌صورت پراکنده درباره مشارکت والدین و حمایت از امور تحصیلی فرزندان صورت گرفته است که در این میان می‌توان به پژوهش‌های الهی همکاران (۱۳۹۹)، مددلو و همکاران (۱۳۹۷)، حسن‌زاده بارانی‌کرد (۱۳۹۶)، آهی و همکاران (۱۳۹۵)، رحیمی و همکاران (۱۳۹۸)، شیربگی و همکاران (۱۳۹۴)، گوهری (۱۳۹۳)، مردان‌اربط (۱۳۹۲)، حسینی‌نیاز (۱۳۹۱)،

1. To
2. Kabir & Akter
3. Melhuish
4. Xu
5. Viner

حبیبی و سراوانی (۱۳۹۰)، سبحانی‌نژاد و یوزباشی (۱۳۹۲) و یزدخواستی و عباس‌زاده (۱۳۸۶) اشاره کرد، اما هیچ‌کدام از پژوهش‌های مذکور به‌طور خاص به گونه‌شناسی الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی آن هم در آموزش مجازی نپرداخته‌اند. این در حالی است که دانش‌آموزان به‌ویژه در دوران آموزش مجازی بیشترین زمان خودشان را در خانه و با والدین خود سپری می‌کنند و در واقع پدیده مدرسه در خانه را به شکل عینی تجربه می‌کنند و ضرورت دارد والدین از الگوهایی مناسب و اثربخش برای حمایت از امور تحصیلی فرزندان بهره بگیرند. از این رو انجام دادن این پژوهش با هدف واکاوی و گونه‌شناسی الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی در آموزش مجازی از اهمیت و اولویتی بسزا برای پرکردن این شکاف پژوهشی برخوردار است. بی‌تردید نتایج این پژوهش پیشنهادهایی علمی و کاربردی برای والدین و سایر دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت در بر خواهد داشت تا بتوانند در مسیر حمایت هرچه بهتر و بیشتر از امور تحصیلی دانش‌آموزان گام بردارند.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف پژوهشی کاربردی است که با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون انجام شده است. تحلیل مضمون، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های متنوع و پراکنده را به اطلاعات غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند (براون و کلارک^۱، ۲۰۰۶). مشارکت‌کنندگان بالقوه پژوهش، والدین دانش‌آموزان دوره ابتدایی شهر میمند فارس در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بودند. مشارکت‌کنندگان به شیوه هدفمند از نوع معیار، براساس دو ملاک انتخاب شدند، یعنی یکی از والدین باید حداقل دارای مدرک تحصیلی لیسانس یا بالاتر می‌بود، ضمن اینکه والدین از نظر مدیر مدرسه به‌طور مستمر پیگیر امور تحصیلی فرزندان خود بوده باشند.

داده‌های پژوهش از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته گردآوری شدند. سوالات مصاحبه پس از مطالعه ادبیات پژوهش با مشورت استاد راهنما و مشاور طراحی شدند و برای تأیید در اختیار شماری از متخصصان تعلیم و تربیت و معلمان قرار گرفتند و به پیشنهاد آنها اصلاحات لازم انجام شد و پروتکل انجام مصاحبه تدوین شد. پس از آن، هماهنگیهای لازم با مشارکت‌کنندگان صورت گرفت و در مکان و زمان مورد توافق آنها در مدت ۳۰ تا ۵۰ دقیقه مصاحبه‌ها انجام شد. به دلیل محدودیتهای مربوط به بیماری کووید-۱۹ و به منظور حفظ سلامت مشارکت‌کنندگان برخی از مصاحبه‌ها بنا به درخواست آنها به‌صورت غیرحضور و از طریق تلفن انجام شد. هر مصاحبه با یک سؤال کلی در مورد شیوه‌های حمایت و کمک به فرزندان در امور تحصیلی آغاز شد و در ادامه از سؤالات جزئی و کاوشگرانه (به عنوان نمونه: چگونه در انجام دادن تکالیف یا آزمونهای مجازی به فرزندتان کمک می‌کنید؟) برای دستیابی

به داده‌های بیشتر و غنی‌تر استفاده شد. با اجازه مصاحبه‌شوندگان و اطمینان دادن به آنها مبنی بر حفظ محرمانگی و رعایت اخلاق پژوهش همه مصاحبه‌ها ضبط، سپس روی کاغذ پیاده‌سازی شدند. برای تحلیل داده‌ها، متنهای نوشته شده بارها مورد مطالعه و تأمل قرار گرفتند تا پژوهشگر کاملاً به آنها نزدیک شود. سپس نکات و مضامین اساسی و کلیدی حاشیه‌نویسی و کدگذاری شدند. مصاحبه بعدی پس از کدگذاری و تحلیل متن هر مصاحبه، صورت گرفت. به تدریج که مصاحبه‌ها انجام می‌شدند، مشخص شد که مصاحبه‌های جدید مطلب زیادی به مضامین برآمده از مصاحبه‌های پیشین اضافه نمی‌کنند تا اینکه در مصاحبه شانزدهم داده‌ها تکراری شدند و اشباع نظری حاصل شد و کار مصاحبه پایان یافت. پس از پایان مصاحبه‌ها، کدهای اولیه یا همان مضامین فرعی شناسایی شدند و براساس وجوه تشابه دسته‌بندی و در طبقاتی جداگانه و انتزاعی‌تر قرار گرفتند و برچسب مناسب به آنها زده شد. به این ترتیب مضامینی انتزاعی‌تر و سطح بالاتر تحت عنوان مضامین اصلی شکل گرفت. سپس براساس وجوه تشابه و پیوند میان مضامین فرعی و اصلی، گونه‌های متفاوت حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان شناسایی و طبقه‌بندی شدند.

برای اعتبارسنجی (روایی و پایایی) ابزار و یافته‌های پژوهش، از سه ملاک قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال و قابلیت تأیید استفاده شد. اعتبارپذیری به واقعی بودن توصیفها و یافته‌های پژوهش اشاره دارد و به این معناست که هرآنچه در یافته‌ها و نتایج پژوهش به‌دست آمده همانی باشد که در نظر و ذهن پاسخگو بوده است. از این رو پس از پیاده‌سازی متن مصاحبه‌ها و برداشتهای پژوهشگران، برای مشارکت‌کنندگان خوانده می‌شد تا موافقت و مخالفت خودشان را با مطالب ذکر شده مشخص کنند و اطمینان حاصل شود که برداشتها با منظور مشارکت‌کنندگان انطباق دارند. قابلیت انتقال به معنای تعمیم نتایج به سایر حوزه‌ها و زمینه‌هاست. با توجه به اینکه پژوهشهای کیفی روی گروههای کوچک انجام می‌شوند، به نظر می‌رسد قابلیت تعمیم نتایج در این حوزه اندکی با مشکل مواجه شده باشد. با وجود این، پژوهشگران با ارائه توصیفهای غنی، تحلیلهای میان موردی و استفاده از رویه‌های ویژه کدگذاری و تحلیل تلاش کردند به این قابلیت نزدیک شوند. در نهایت، قابلیت تأیید که در پژوهشهای کمی به معنای پرهیز پژوهشگر از تأثیر سوگیریها بر داده‌ها و یافته‌های پژوهش است، در پژوهش کیفی با مقایسه یافته‌ها با پیشینه پژوهش و با استناد به بحثهای نظری در تبیین آنها حاصل می‌شود که در این پژوهش نیز از همین رویه استفاده شده است. گذشته از این، تبعیت از قاعده اشباع نظری در کفایت گردآوری داده‌ها یعنی تکرار داده‌ها، خود شاخص و گواهی بر پایایی پژوهش است (کلاکی، ۱۳۸۸). همچنین دقت پژوهشگران، ارجاع به همکاران و ناظران متخصص و هدایت دقیق جریان مصاحبه، خودبازبینی پژوهشگران و کدگذاری مصاحبه‌ها از سوی همکاران پژوهش نیز به اعتبار یافته‌ها افزوده است.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از تحلیل داده‌ها، منجر به شناسایی ۳۲۲ کد اولیه، ۷۰ مضمون فرعی و ۱۱ مضمون اصلی شدند، سپس براساس مضامین به‌دست آمده، الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان ابتدایی در آموزش مجازی شکل گرفتند که این یافته‌ها در جداول شماره ۱ و ۲ ارائه شده‌اند.

جدول ۱. مضامین برآمده از مصاحبه با مشارکت‌کنندگان (مضامین اصلی و فرعی) و شواهد

مضامین اصلی	مضامین فرعی	نمونه شواهد
مدیریت کلاس	آماده‌سازی امکانات کلاس درس و عدم مداخله در اداره کلاس	● صبح که می‌شد فقط کتاب و پاک‌کن و ... می‌گذاشتم کنارش، تا برای کلاس آماده بشه.
	مدیریت کلاس درس به‌دست والدین	● کاملاً من نگهدارنده کلاس بودم و مدیریت می‌کردم.
	حضور هدایتگرانه و نظارت غیرمستقیم بر کلاس	● اگر فقط در کلاس دچار مشکل می‌شد هدایتش می‌کردم کلاً نه
	الزام خود دانش‌آموز به اداره کلاس	● از خواب که بیدار میشه قبل از اینکه کلاسش شروع بشه بهش می‌گم، خودت باید کلاست رو اداره کنی.
تکالیف درسی	صرف یادآوری انجام دادن تکلیف و عدم نظارت	● بهش یادآوری می‌کردم که دخترم تکالیفی را که خانم معلم گفته باید انجام بده.
	سختگیری در انجام دادن تکالیف	● بهش خیلی سخت می‌گرفتم که تکالیفش رو بلافاصله بعد از مدرسه انجام بده.
	باز خورد به تکالیف	● یه نگاهی می‌انداختم، بهش باز خورد می‌دادم.
	راهنمایی و نظارت غیرمستقیم بر انجام دادن تکالیف	● تکالیفش رو خودش حل می‌کرد و من فقط نظارت می‌کردم و ضمن انجام دادن تکالیف اگر مشکلی پیش می‌آمد راهنمایی‌اش می‌کردم.
	ارسال تکالیف برای معلم	● تکالیف رو برای معلمشون می‌فرستادم.
	نگارش یا پرینت سؤالات تکالیف	● خودم سؤال می‌نوشتم، شکل می‌کشیدم.
	همکاری در تولید محتوا برای تکالیف	● کمکش می‌کردم کلیپ درست می‌کردیم و برای معلمشون می‌فرستادیم.
	مجبور کردن فرزند به انجام دادن مستقلانه تکالیف	● بچه باید مستقل کاراش رو انجام بده. من که همیشه نیستم به من تکیه کنه.
	انجام دادن یا تکمیل تکالیف دانش‌آموز از سوی والدین	● عکسش را خراب می‌کرد، میگفتم بقیه‌اش را دیگه بده خودم بچسبونم تمومش کنم.

جدول ۱. (ادامه)

مضامین اصلی	مضامین فرعی	نمونه شواهد
روشهای آموزش	پرسش و پاسخ حداقلی (استفاده از کتابهای گام‌به‌گام)	● با کتابهای گام‌به‌گام که جواب و سؤالات درسی رو داره باهاش پرسش و پاسخ انجام می‌دادم.
	توضیح مطالب درسی به زبان والدین	● مطالب درسی را به زبان خودم براش توضیح می‌دادم.
	تمرین و تکرار	● براش کتاب آموزشی خریدم تا تمرین و تکرار کنه و یاد بگیره.
	آموزش از طریق بازی	● مغازه بازی می‌کردیم. بعد جابه‌جا می‌شدیم، حالا من فروشنده‌ام؛ شما مشتری.
	آموزش غیرمستقیم	● سعی می‌کردم درسها رو با مثالهای ساده و ملموس از زندگی روزمره به‌طور غیرمستقیم مطرح کنم.
	آموزش معکوس	● ریاضی رو برام سؤال می‌نوشت تا من جواب بدم بعد بتونه تشخیص بده اشتباه نوشتن یا درست.
شرایط و امکانات	استفاده از محتوای آموزشی در فضای مجازی	● از پیج‌های مختلف اینستا و مدرسه تلویزیونی و اینترنت کمک می‌گرفتم.
	برطرف کردن نیازهای اولیه تحصیلی	● من فقط می‌تونم وسایل اولیه تحصیل مثل مداد و کتاب و دفتر و شهریه مدرسه رو پرداخت کنم.
	برقراری آرامش و سکوت	● از نظر روحی هم باز سعی می‌کنیم مثلاً محیط خونه یه‌طوری باشه که بتونه کار کنه.
	تدارک وسایل و امکانات مطلوب و هدفمند تحصیلی	● خریدن شهرک الفبا ضروری نبود. اما چون می‌دونستم به یادگیری کمک می‌کنه خریدم.
	تدارک وسایل و امکانات حداکثری و غیرضروری و رهاسازی	● خدا را شکر هرگونه امکانات رفاهی را فراهم می‌کردیم.
	تدارک وسایل و امکانات ضروری	● فقط چیزهایی که ضروری بود و متناسب با سنش و در ارتباط با مدرسه بود حتماً براش می‌خریدم نه هر چیزی که صرفاً بخواد.
فعالیت‌های عملی	راهنمایی کردن و مشاوره برای انجام دادن فعالیت عملی در صورت نیاز	● نه اینکه اون بشینه من همه کارها رو انجام بدم بلکه به صورت راهنمایی و بیان ایده بود.
	انجام فعالیتهای عملی از سوی والدین	● آروم فعالیت‌هایش رو انجام بده دیگه شب شده. پس مجبورم کارهای عملی رو زودتر براش انجام بدم.
	انجام فعالیتهای عملی از سوی والدین	● آروم فعالیت‌هایش رو انجام بده دیگه شب شده. پس مجبورم کارهای عملی رو زودتر براش انجام بدم.
	تامین لوازم مورد نیاز فعالیت‌های عملی و عدم حمایت و نظارت در اجرا	● من هر چیزی که معلمش لیست کنه یا فرزندم بگه رو براش تهیه می‌کنم و فعالیت‌های عملی هر چقدر معلمش بهش یاد بده، من کاری انجام نمی‌دهم.
	انجام دادن فعالیت‌های عملی از سوی فرزند به تنهایی	● فقط من پیشش می‌نشستم کاراش رو خودش انجام می‌داد.
	اهمیت دادن به فعالیت‌های عملی	● من همیشه برای انجام فعالیت‌های عملی ارزش زیادی قائل هستم و همیشه این نگرش رو به بچه‌هام انتقال می‌دم.

جدول ۱. (ادامه)

مضامین اصلی	مضامین فرعی	نمونه شواهد
پیگیری وضعیت تحصیلی	گزارش خواستن بیش از حد از معلم	● بیشتر با خود معلم در ارتباط بودم و مدام از وضعیتش گزارش می‌خواستم.
	داشتن ارتباط مستمر با مدرسه	● باباش جزء انجمن بود و مرتب به مدرسه سر می‌زد.
	پیگیری نامنظم عملکرد فرزند در آموزش مجازی	● چون که کلاس مجازی بود ناخودآگاه خودم روند رو می‌دیدم و می‌فهمیدم در چه حد است
	مقایسه عملکرد دانش آموز با همکلاسیها	● مقایسه که می‌کردیم مثلاً می‌فهمیدیم که بچه خوبه یا در حد خوبه یا از چند نفر بهتره یا جزء اول‌های کلاسه.
	سنجش آموخته‌ها از سوی معلمی دیگر	● از همکاران پایه اول خواستم لطف کنند سنجشی از آموخته‌هاش به عمل بیان تا سطح آموخته‌هاش را متوجه بشم.
تشویق و تنبیه	تشخیص نقاط ضعف و تلاش برای رفع آنها	● امسال چون آنلاین بود بیشتر خودم باید نقطه ضعفها رو پیدا و برطرف می‌کردم.
	خرید هدایای مادی و بدون دلیل	● اسباب بازی که خیلی دوست داشت می‌خریدم. در طول سال و بی‌مناسبت کادو می‌گرفتم.
	تشویق کلامی	● بهش می‌گفتم مامان بهت افتخار می‌کنم، تو خیلی دختر زرنگی هستی.
	تشویق در فضای مجازی	● دوست داشت براش استوری می‌کردم.
	تشویق تلاش به جای نتیجه	● تمام سعی‌ام بر این بود که تلاشش رو تحسین کنم نه نتیجه را.
برنامه‌ریزی	بازخواست عملکرد	● هروقت سطح عملکردش پایین می‌آمد، ارزش می‌خواستم بگه چرا اینطوری شد؟
	تنبیه عاطفی	● چون وابسته به من بود از همین استفاده می‌کردم و باهاش قهر می‌کردم.
	محرومیت	● دو بار که بازی داشت، دو تا یک ساعت گوشیش رو ازش گرفتم.
	برنامه‌ریزی تحصیلی	● من کلاً عصرام براش یک برنامه‌ای ریخته بودم.
	برنامه‌ریزی تعاملی و منعطف	● مشورتی با هم کار می‌کردیم که در چه زمانی و چه درسی را پیش ببریم.
حل مسئله (مشکل)	عدم برنامه‌ریزی مستمر	● من دیگه فشاری بهش وارد نمی‌کردم و برنامه‌ریزی خاصی نداشتیم.
	اجبار دانش آموز به برنامه‌ریزی مستقل	● من فقط نظارت داشتم. باید خودش با توجه به کارهای کلاسیش برنامه‌ریزی بکنه نه من.
	هم‌اندیشی و تعامل برای حل مسائل و مشکلات	● وقتی که مسئله‌ای پیش بیاد با هم صحبت می‌کنیم و سعی می‌کنم با هم حلش کنیم.
	حل مستقیم مسئله از سوی والدین هنگام بروز مشکل	● یادم هست که یه بار یکی از بچه‌ها تو کلاس مجازی فرزندم رو مسخره کرد. منم سریع به صفحه شخصی اون فرد رفتم و باهاش برخورد کردم تا دیگه تکرار نکنه.
	حل مسئله به همت خود دانش آموز، هنگام بروز مشکل	● من خودم رو درگیر این مسائل نمی‌کنم و اصلاً توجه نمی‌کنم. باید خودشون مسائل پیش آمده رو حل کنند.
حل مسئله (مشکل)	درخواست کمک از معلم	● هر وقت مشکلی پیش بیاد تنها از معلمش کمک می‌گیرم.

جدول ۱. (ادامه)

مضامین اصلی	مضامین فرعی	نمونه شواهد
سنجش و بازخورد	قبل از ارزشیابی	● یادآوری زمان امتحان پیش از ارزشیابی
		● مطالعه مشارکتی قبل از ارزشیابی
		● رفع اشکال قبل از ارزشیابی
		● مرور مطالب با کمک والدین قبل از ارزشیابی
		● مطالعه مستقل قبل از ارزشیابی
	ضمن ارزشیابی	● آزمون آزمایشی قبل از ارزشیابی
		● انجام آزمون به‌طور مستقل و بدون کمک والدین
		● والدین آزمون دهنده به‌جای دانش‌آموز
		● راهنمایی از سوی والدین، حین امتحان
		● ارسال نتیجه امتحان برای معلم بعد از ارزشیابی
حمایت نهان	بعد از ارزشیابی	● بازخورد تکمیلی بعد از ارزشیابی
		● القای نگرش مثبت نسبت به تحصیل از سوی والدین
		● معرفی الگوهای موفق
		● پاسخگویی به سؤالات خارج از کتاب
		● تقویت تمرکز و استفاده بهتر از استعداد و توانایی
		● استفاده از موقعیتهای واقعی برای کمک به یادگیری
		● فرهنگ سازی مطالعه
		● جشن گرفتن موفقیت‌های تحصیلی
		● حمایت از پرورش استعدادها
		● آموزش قصه‌گویی داشتند، من حمایتش می‌کردم. در این زمینه استعداد داشت.

سپس براساس مضامین اصلی و فرعی به‌دست آمده از تحلیل داده‌ها، الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی در آموزش مجازی براساس میزان و نوع مداخله و حمایت والدین در امور متفاوت آموزش مجازی فرزندان شکل گرفت که شامل چهارگونه است: ۱. سهل‌گیرانه ۲. مستبدانه ۳. مداخله‌گرانه و ۴. مقتدرانه.

جدول شماره ۲ چگونگی شکل‌گیری گونه‌های متفاوت حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی در آموزش مجازی و ارتباط آن با مضامین اصلی و فرعی را نشان می‌دهد.

جدول ۲. گونه‌شناسی الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی در آموزش مجازی

گونه‌های حمایت تحصیلی	سهل‌گیرانه	مداخله‌گرانه	مستبدانه	مقتدرانه
مضامین اصلی				
مدیریت کلاس	صرفاً آماده‌سازی امکانات کلاس درس و عدم مداخله در اداره کلاس	مدیریت کلاس درس به‌دست والدین	الزام دانش‌آموز به اداره کلاس توسط خودش	حضور هدایت‌گرانه و نظارت غیرمستقیم بر کلاس
تکالیف درسی	یادآوری صرف انجام تکلیف و عدم نظارت	نگارش یا پرینت سوالات تکالیف، انجام یا تکمیل تکالیف دانش‌آموز از سوی والدین، ارسال تکالیف	- اجبار به انجام دادن مستقلانه تکالیف فرزند - سختگیری در انجام تکالیف	- راهنمایی و نظارت غیرمستقیم بر انجام تکالیف، بازخورد به تکالیف - همکاری در تولید محتوا برای تکالیف
روشهای آموزشی	پرسش و پاسخ حداقلی (استفاده از کتابهای گام‌به‌گام)	توضیح مطالب درسی به زبان والدین	الزام به تمرین و تکرار	- استفاده از محتوای آموزشی در فضای مجازی - آموزش از طریق بازی - آموزش غیرمستقیم - آموزش معکوس
شرایط و امکانات	تدارک وسایل و امکانات حداکثری و حتی غیرضروری و رهاسازی	برطرف کردن نیازهای اولیه تحصیلی	تدارک وسایل و امکانات ضروری	برقراری آرامش و سکوت، تدارک وسایل و امکانات مطلوب و هدفمند تحصیلی
فعالیت‌های عملی	اکتفا به تأمین لوازم مورد نیاز فعالیت‌های عملی و عدم حمایت و نظارت در اجرا	انجام فعالیت‌های عملی از سوی والدین	الزام به انجام فعالیت‌های عملی به‌دست فرزند به‌تنهایی	- راهنمایی و مشاوره برای انجام فعالیت‌های عملی در صورت نیاز - اهمیت دادن به فعالیت‌های عملی

جدول ۲. (ادامه)

گونه‌های حمایت تحصیلی	سهل گیرانه	مداخله‌گرانه	مستبدانه	مقتدرانه
پگیری وضعیت تحصیلی	پگیری نامنظم عملکرد فرزند در آموزش مجازی	مقایسه عملکرد دانش‌آموز با همکلاسی‌ها	گزارش خواستن بیش از حد از معلم، سنجش آموخته‌ها از سوی معلمی دیگر	- تشخیص نقاط ضعف و تلاش برای رفع آنها - ارتباط مستمر با مدرسه
تشویق و ترغیب	خرید هدایای مادی بدون دلیل	تشویق در فضای مجازی، تشویق کلامی	تنبیه عاطفی، محرومیت، بازخواست عملکرد	تشویق تلاش به جای نتیجه
برنامه‌ریزی	عدم برنامه‌ریزی دائمی	برنامه‌ریزی تحمیلی	اجبار دانش‌آموز به برنامه‌ریزی مستقل	برنامه‌ریزی تعاملی و منعطف
حل مسئله (مشکل)	درخواست کمک از معلم	حل مستقیم مسئله از سوی والدین هنگام بروز مشکل	اصرار بر حل مسئله از سوی خود دانش‌آموز هنگام بروز مشکل	هم‌اندیشی و تعامل برای حل مسائل و مشکلات
سنجش و بازخورد	- یادآوری زمان امتحان قبل از ارزشیابی - راهنمایی از سوی والدین حین امتحان	- مطالعه مشارکتی قبل از ارزشیابی والدین - آزمون‌دهنده به جای دانش‌آموز - ارسال نتیجه امتحان برای معلم بعد از ارزشیابی	اجبار به مطالعه مستقل قبل از ارزشیابی - الزام به انجام امتحان به‌طور مستقل و بدون کمک والدین	رفع اشکال قبل از ارزشیابی، نظارت غیرمستقیم در فرایند آزمون حین ارزشیابی، مرور مطالب به کمک والدین قبل از ارزشیابی، آزمون آزمایشی قبل از ارزشیابی، بازخورد تکمیلی بعد از ارزشیابی
حمایت نهان	ندارد	ندارد	ندارد	پاسخ‌دهی به سؤالات خارج از کتاب، تقویت تمرکز و استفاده بهتر از استعداد و توانایی، استفاده از موقعیتهای واقعی برای کمک به یادگیری، فرهنگ سازی مطالعه، حمایت از پرورش استعدادها، معرفی الگوهای موفق، جشن گرفتن موفقیت‌های تحصیلی، القای نگرش مثبت نسبت به تحصیل از سوی والدین

یافته‌های مندرج در جدولهای شماره ۱ و ۲ حاکی از آن است که هریک از گونه‌های چهارگانه در ارتباط با ابعاد یازده‌گانه حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی چه شاخصها و نشانگرهایی دارد و در هر یک از ابعاد چگونه عمل می‌کند و وظیفه حمایتی خود را انجام می‌دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف گونه‌شناسی الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی انجام گرفته است. با تحلیل داده‌های به‌دست آمده از مصاحبه‌ها، ابتدا ۳۲۲ کد اولیه و ۷۰ مضمون فرعی و در نهایت ۱۱ مضمون اصلی استخراج شد که به طبقه‌بندی الگوهای حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان دوره ابتدایی در چهارگونه سهل‌گیرانه، مستبدانه، مداخله‌گرانه و مقتدرانه انجامید.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که یکی از مضمونهای اصلی در زمینه حمایت والدین از امور تحصیلی فرزندان در آموزش مجازی، مدیریت کلاس درس است. این یافته همسو و هماهنگ است با نتایج پژوهش نوروزنژاد قادی و همکاران (۱۳۹۸) که در آن به کمک والدین در اداره کلاس درس اشاره شده است. والدین با توجه به مجازی شدن آموزش فرزندان در دوران همه‌گیری بیماری کووید-۱۹، خود را ملزم به مشارکت و همکاری در اداره امور کلاس درس می‌دانند و این امر را در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ضروری می‌پندارند و سعی می‌کنند به شیوه‌های گوناگون به این امر بپردازند. در این زمینه یافته‌ها حاکی از آن است که گونه مقتدرانه رویه‌هایی بهتر و اثربخش‌تر اتخاذ می‌کنند.

در زمینه مضمون اصلی دوم یعنی حمایت والدین در تکالیف درسی، بیشتر مشارکت‌کنندگان بر این مسئله اتفاق نظر دارند که تکالیف درسی سهمی مهم در پیشرفت امور تحصیلی دانش‌آموزان دارد. این یافته همسو با پژوهش رحیمی و همکاران (۱۳۹۸) است. والدینی که مشارکت بیشتری در انجام دادن تکالیف با دانش‌آموزان داشته باشند، احساسی بهتر و مثبت‌تر نسبت به مدرسه می‌یابند و با انتقال این احساس به آنها می‌توانند سبب بهبود تلاش دانش‌آموزان نسبت به تکالیف مدرسه شوند. حمایت ابزاری مانند (همکاری در انجام دادن تکالیف دانش‌آموز) از اساسی‌ترین ابعاد حمایت تحصیلی است (ونتزل، ۱۹۹۸). پس نتایج این پژوهش با حمایت تحصیلی از نظر وینتزل نیز مطابقت دارد. در مدل مشارکت والدینی هوور - دمسی و ساندلر^۱ (۱۹۹۷) به نقش والدینی یعنی کمک به انجام تکالیف و شرح تکالیف دشوار برای دانش‌آموزان اشاره شده است که با یافته‌های این پژوهش همخوانی دارد.

1. Hoover-Dempsey & Sandler

مضمون اصلی سوم، روشهای آموزشی والدین است. والدین به شیوه‌های آموزشی متفاوتی همچون پرسش و پاسخ، توضیح مطالب درسی به زبان والدین، تمرین و تکرار و... در زمینه حمایت تحصیلی دانش‌آموزان اشاره کرده‌اند. برخی والدین با مجازی شدن آموزش، از محتوای آموزشی مجازی مناسب استفاده می‌کردند و در صورت بروز هرگونه نامفهومی در بیان معلم یا یادگیری دانش‌آموز، خودشان به جست‌وجوی محتوای آموزشی از کانالها و شبکه‌های اجتماعی می‌پرداختند. این یافته‌ها همسو با نتایج پژوهش ادیب و مردان‌اربط (۱۳۹۶) است که روشهای آموزشی والدین مانند پرسش و پاسخ، تمرین و تکرار و تفهیم‌سازی به زبان والدین را مورد توجه قرار داده‌اند.

درمورد مضمون اصلی چهارم یعنی شرایط و امکانات، مشارکت‌کنندگان طیفی از حمایت مانند تهیه گوشی هوشمند، اینترنت، وسایل کمک آموزشی و غیره برای دانش‌آموزان را مطرح کرده‌اند. این یافته همسو با پژوهش رحیمی و همکاران (۱۳۹۸) است که حمایت والدین را در سه مؤلفه نظارت، پاسخ‌دهی و ساختار (فراهم کردن شرایط و امکانات) طبقه‌بندی کرده‌اند. همچنین نتایج این پژوهش با نظریه والدگری اپستین نیز مطابقت دارد.

مضمون اصلی پنجم، فعالیتهای عملی است. والدین به اهمیت فعالیتهای عملی و تأثیر عمیق آن در یادگیری واقفاند و این مهم را به دانش‌آموزان خود انتقال می‌دهند و به شیوه‌های متفاوت فعالیتهای عملی فرزندان را حمایت می‌کنند. این یافته با نتایج پژوهش نوروززاد قادی و همکاران (۱۳۹۸) همسوست، زیرا به داوطلب شدن والدین در فعالیتهای عملی مدرسه، بحث درمورد فعالیتهای مدرسه با فرزندان، کنترل فعالیتهای عملی خارج از مدرسه فرزند و گفت‌وگوی منظم با او پرداخته شده است.

مضمون اصلی ششم، پیگیری امور تحصیلی از سوی والدین است. نتایج نشان می‌دهد که والدین از طریق گزارش خواستن بیش از حد از معلم، ارتباط مستمر با مدرسه، پیگیری نامنظم و پراکنده از عملکرد فرزند در آموزش مجازی، سنجش آموخته‌ها از طریق معلمی دیگر، مقایسه عملکرد دانش‌آموز با همکلاسیها و تشخیص نقاط ضعف و تلاش برای رفع آنها، پیگیری امور تحصیلی فرزندان هستند. این یافته با نتایج پژوهش الهی و همکاران (۱۳۹۹) همسو است. باید بیان کرد که مسئولیت والدین در قبال فرزند دانش‌آموزشان فقط به صرف هزینه برای آنها ختم نمی‌شود. اصلی‌ترین مسئولیت والدین در امور تحصیلی دانش‌آموزان پیگیری مسائل آموزشی، ایجاد نگرش مثبت در دانش‌آموز نسبت به درس و مدرسه در راستای ارتقای آموزشی است. این مقوله همچنین به نوع دوم مشارکت اپستین یعنی ارتباط با مدرسه اشاره و با آن همخوانی دارد.

مضمون اصلی هفتم، تشویق و تنبیه است. والدین در این زمینه به خرید هدایای مادی، تشویق کلامی، تشویق مجازی، تشویق تلاش به جای نتیجه، محرومیت و غیره اشاره کرده‌اند. این یافته

همسو با نتایج پژوهش آربزی (۱۳۹۹) است که به نقش والدین در امور تحصیلی فرزندان پرداخته و بهره‌گیری از تشویق‌های کلامی را به جای استفاده از تشویق‌های مادی و قابل انتظار شامل می‌شود. مضمون اصلی هشتم، برنامه‌ریزی است. والدین به شیوه‌های متفاوت مانند برنامه‌ریزی تعاملی، تحصیلی، عدم برنامه‌ریزی و اجبار خود دانش‌آموز به برنامه‌ریزی، از فرزندان خود حمایت می‌کنند که با پژوهش حبیبی و سراوانی (۱۳۹۰) همسوست که عنوان می‌کنند هر چه والدین بر شیوه گذران زمانهای فراغت دانش‌آموزان کنترل بیشتری داشته باشند و در برنامه‌ریزی مطلوب برای اوقات فراغت با دانش‌آموزان همکاری کنند، بر پیشرفت تحصیلی آنها تأثیر مثبت بیشتری خواهند گذاشت.

مضمون اصلی نهم، حل مسئله (مشکل) است. مشارکت‌کنندگان اذعان داشتند که در مواقع بروز مشکل از راهکارهایی مانند درخواست کمک از معلم، حل مستقیم مسئله از سوی والدین، هم‌اندیشی و تعامل با خود دانش‌آموز بهره می‌گیرند. آنها اظهار داشتند که به این طریق توانستند بر مشکلات فائق آیند. این یافته با نتایج پژوهش سورگی (۱۳۹۸) همسو است. پیگیری مشکلات از دیگر عللی است که والدین برای مراجعه به مدرسه عنوان کرده‌اند. والدین معمولاً برای پیگیری مشکلاتی مانند «احساس نارضایتی»، «مشکل رفتاری»، «مشکل آموزشی»، «رفع نارضایتی فرزند»، «پیگیری رفع مشکلات آموزشی» و «عدم تمایل به مدرسه رفتن» به مدرسه مراجعه می‌کنند.

مضمون اصلی دهم، سنجش و بازخورد است. مشارکت‌کنندگان پیش از ارزشیابی، حین ارزشیابی و پس از ارزشیابی از فرزندان خود حمایت می‌کنند. سنجش و بازخورد مربوط به پیش از ارزشیابی شامل شش مضمون فرعی یادآوری زمان امتحان، رفع اشکال، مرور مطالب با کمک والدین، مطالعه مستقل، مطالعه مشارکتی و آزمون آزمایشی پیش از ارزشیابی بود. حمایت والدین در زمینه سنجش و بازخورد حین ارزشیابی، خود دارای سه مضمون فرعی الزام به دادن امتحان به تنهایی، راهنمایی والدین حین امتحان و والدین آزمون‌دهنده به جای دانش‌آموز بود. سنجش و بازخورد پس از ارزشیابی شامل دو مضمون فرعی دیگر یعنی ارسال نتیجه امتحان برای معلم و بازخورد تکمیلی بود. مشارکت‌کنندگان بیان کردند که بخش سنجش و بازخورد بخش تکمیل‌کننده آموزش و محک‌زننده میزان یادگیری دانش‌آموزان است. آنها اذعان داشتند که این بخش برای والدین حائز اهمیت بسیار است و نیاز به مشارکت و حمایت والدین دارد. مشارکت‌کنندگان پیش از ارزشیابی با فعالیتهایی همچون مرور و رفع اشکال و آزمونهای آزمایشی معلم‌ساخته یا فرهنگ‌سازی، فرزندشان را برای سنجش آماده می‌کنند. دومین مرحله حمایت در زمینه سنجش و بازخورد حمایت والدین حین ارزشیابی است. با توجه به مجازی شدن کلاسها و ارزشیابیها، مشارکت والدین در این قسمت نیز معنادار شده است. این یافته با نتایج

پژوهش سورگی (۱۳۹۸) همسوسست که به چهار دسته درگیری والدین در راستای کمک به امتحانات فرزندان اشاره کرده است که شامل آمادگی روحی و روانی، آمادگی درسی، فعالیتهای پس از امتحان و ایجاد محدودیت است.

مضمون اصلی یازدهم، حمایت نهان است. این مضمون اصلی دارای هشت مضمون فرعی القای نگرش مثبت نسبت به تحصیل از سوی والدین، الگومایی از افراد موفق، پاسخدهی به سؤالات خارج از کتاب، تقویت تمرکز و استفاده بهتر از استعداد و توانایی، استفاده از موقعیتهای واقعی برای کمک به یادگیری، فرهنگ‌سازی مطالعه، جشن گرفتن موفقیت‌های تحصیلی، حمایت از پرورش استعدادها است که با مطالعات الهی و همکاران (۱۳۹۹) و مددلو و همکاران (۱۳۹۷) همسوسست. نکته مهم و قابل توجه در اینجا این است که این مضمون اصلی و مضامین فرعی مرتبط با آن شاخص‌ترین وجه ممیز گونه حمایت تحصیلی مقتدرانه است، چرا که سایر گونه‌ها عملاً چیزی تحت حمایت نهان ندارند و صرفاً به فعالیتهای و حمایت‌های آشکار به شیوه خاص خودشان اکتفا می‌کنند و تنها گونه مقتدرانه است که علاوه بر حمایت‌های آشکار، به شیوه نهان نیز از فرزندان‌شان در امور تحصیلی حمایت می‌کنند که این خود منجر به اثربخشی بیشتر و سازنده‌تر این گونه از حمایت تحصیلی والدین می‌شود و آن را به عنوان گونه‌ای برتر معرفی می‌کند.

به‌طور کلی یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که والدین به گونه‌های متفاوت از فرزندان‌شان در امور تحصیلی در دوران آموزش مجازی حمایت کرده‌اند، با وجود آنکه والدین در این مورد بیشتر نقش مداخله‌گرانه داشته‌اند، گونه‌ای از حمایت که می‌تواند عواقب و مشکلات بسیار برای آینده تحصیلی فرزندان در پی داشته باشد، زیرا دخالت زیاد و نابجا، منجر به عدم استقلال دانش‌آموز در انجام دادن امور تحصیلی، افت تحصیلی و عدم اعتماد به نفس و وابستگی تحصیلی در دراز مدت می‌شود؛ حتی اگر نتایج خوشایند کوتاه مدت نیز در پی داشته باشد، اما این موفقیت مقطعی و موقتی است و بیشتر به دلیل حضور و دخالت بیش از حد والدین در شرایط آموزش مجازی است که با تغییر شرایط اضطراری و برگشت آموزش به روند عادی و حضوری، صدمات بسیاری به این دسته از دانش‌آموزان وارد می‌سازد. شایان ذکر است که حمایت تحصیلی والدین به شیوه مثبت و مؤثر، مبتنی بر مداخله مستقیم نیست، بلکه بهترین گونه حمایت آن است که ضمن دادن استقلال و مسئولیت در انجام امور، رابطه دوستانه و پذیرش عاطفی خوبی با آنان داشته باشند، موفقیت و شکست‌های فرزندان را بپذیرند و در همه زمینه‌ها استعدادهایشان را هدایت کنند. همچنین با برقراری رابطه صمیمانه با فرزند، آنها را در مسیر موفقیت‌های جدید قرار دهند که در این صورت به اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش که تربیت فردی تمام‌ساحتی است، دست خواهند یافت. این گروه از دانش‌آموزان در نتیجه فرصت‌های متنوع یادگیری که والدین فراهم می‌کنند علاوه بر دستاوردهای آموزشی قوی، مهارت‌های بسیاری چون مهارت‌های زندگی، حل مسئله،

اعتماد به نفس و تمرکز و ... را فرا می‌گیرند. این موارد و ویژگیها و پیامدهای شیوه‌ای از حمایت تحصیلی است که در این پژوهش، گونه حمایت تحصیلی مقتدرانه نام گرفته است و می‌توان آن را گونه برتر حمایت تحصیلی والدین از دانش‌آموزان ابتدایی در دوران آموزش مجازی دانست.

▲ پیشنهادهای پژوهشی ▲

۱. پیشنهاد می‌شود که گونه‌شناسی حمایت تحصیلی والدین در سایر دوره‌های تحصیلی و سایر مناطق کشور نیز بررسی شود.
۲. این پژوهش به صورت کیفی انجام یافته است. پیشنهاد می‌شود برای امکان تعمیم هر چه بیشتر یافته‌ها از روش کمی نیز استفاده شود.
۳. پیشنهاد می‌شود در پژوهش دیگری به گونه‌شناسی الگوهای حمایت تحصیلی والدین از منظر مدیران و معلمان نیز پرداخته شود.

▲ پیشنهادهای کاربردی ▲

۱. پیشنهاد می‌شود متولیان و مدیران امور تعلیم و تربیت در فرصتهای مناسب مانند جلسات انجمن اولیا و مربیان، با برپایی کارگاههای آموزش خانواده و مانند آنها، ضمن آگاهی دادن به والدین از وجود چنین الگوهایی در خانواده‌ها، آموزشهای کافی را در زمینه حمایتهای تحصیلی و اتخاذ الگوهای مناسب و کارآمد به آنان ارائه کنند.
۲. با توجه به اظهارنظرهای والدین در این پژوهش مبنی بر پررنگ‌تر شدن حمایتهای والدین در شرایط آموزش مجازی، پیشنهاد می‌شود که علاوه بر متولیان و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت رسمی، رسانه‌ها به‌ویژه رسانه ملی و سایر مراجع آموزش غیررسمی نیز به آموزش الگوهای مؤثر حمایت تحصیلی والدین در زمینه آموزش مجازی بپردازند.

▲ محدودیتها ▲

۱. عدم موافقت برخی از مشارکت‌کنندگان برای مصاحبه حضوری با توجه به شرایط و محدودیتهای همه‌گیری بیماری کرونا.
۲. دشواری جلب موافقت برخی از والدین برای انجام دادن مصاحبه به دلیل مشغله‌های روزمره زندگی و عدم آگاهی از اهمیت انجام دادن مطالعات علمی در زمینه امور تحصیلی فرزندان.

- آربری، محسن. (۱۳۹۹). نقش والدین در امور تحصیلی فرزندان، رشد آموزش مشاور مدرسه، ۱۶ (۲)، ۱۴-۱۵.
- آهی، قاسم؛ منصوری، احمد؛ در تاج، فریبرز؛ دلاور، علی و ابراهیمی قوام، صغری. (۱۳۹۵). مدل یابی رابطه بین درگیری تحصیلی والدین و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی با توجه به نقش میانجی انگیزش و درگیری تحصیلی دانش آموز. مجله دست‌آوردهای روان‌شناختی، ۲۳ (۲)، ۶۹-۹۰.
- ادیب، یوسف و مردان‌اربط، فاطمه. (۱۳۹۶). تجارب والدین از مشارکت در امر تحصیل فرزندان: یک تحقیق کیفی. مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۲۴ (۱)، ۶۹-۹۶.
- الهی، زینب؛ حاجی تبار فیروزجائی، محسن و عابدینی، میمنت. (۱۳۹۹). نقش ابعاد مشارکت والدین در انگیزش تحصیلی دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهر بابل. فصلنامه خانواده و پژوهش، ۱۷ (۱)، ۱۰۳-۱۲۶.
- حبیبی، شراره و سراوانی، محمدعلی. (۱۳۹۰). رابطه مشارکت والدین در فرایند آموزشی فرزندان با پیشرفت تحصیلی آنان در دوره ابتدایی. فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، ۷ (۲۹)، ۱-۲۷.
- حسن‌زاده بارانی کرد، سودابه. (۱۳۹۶). نقش فعالیتهای حمایتی والدین بر عملکرد سواد خواندن دانش‌آموزان: آزمون برابری مدلهای بر حسب جنسیت. مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، ۶ (۱۱)، ۱۰۴-۱۳۲.
- حسینی‌نیاز، سید مجتبی. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر مشارکت فعال والدین در امور آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان از دید مدیران دوره متوسطه شهر تهران، سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی.
- حقیقتیان، منصور؛ حقیقت، فرشته؛ قریشی، سید رسول و محسنی‌پور، پروانه. (۱۳۹۰). تأثیر روابط خانوادگی بر بهداشت روانی فرزندان در شهر اصفهان. مجله تحقیقات نظام سلامت، ۷ (۳)، ۳۵۳-۳۶۳.
- دانایی‌فرد، حسن؛ الوانی، مهدی و آذر، عادل. (۱۳۸۸). روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع. تهران: صفار.
- رحیمی، مهدی؛ شیربند، الهام و اسعدی، سمانه. (۱۳۹۸). بررسی رابطه کیفیت مشارکت والدین در انجام دادن تکالیف درسی با عملکرد تحصیلی در حوزه خواندن دانش‌آموزان پایه ششم. فصلنامه خانواده و پژوهش، ۱۶ (۴)، ۸۲-۶۵.
- سبحانی‌نژاد، مهدی و یوزباشی، علیرضا. (۱۳۹۲). بررسی موانع خانوادگی مشارکت اولیای دانش‌آموزان در امور مدارس متوسطه شهر اصفهان. پژوهشهای آموزش و یادگیری، ۲۰ (۳)، ۳۶۱-۳۷۸.
- سورگی، فائزه. (۱۳۹۸). شناسایی الگوی درگیری والدین در امور تحصیلی فرزندان در دوره ابتدایی: نظریه‌ای داده بنیاد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بیرجند، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- شیربگی، ناصر؛ عزیزی، نعمت‌اله و امیری، شیلا. (۱۳۹۴). واکاوی مفهوم مشارکت و مداخله در آموزش فرزندان از دیدگاه والدین و معلمان. مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۲۲ (۲)، ۲۱-۵۴.
- قاسمی، وحید و کاظمی، مریم. (۱۳۸۷). تحلیلی جامعه‌شناختی بر نقش خانواده در میزان بر خورداری از سرمایه اجتماعی. مجله علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، ۵ (۱)، ۲۱۸-۱۸۹.
- کلاکی، حسن. (۱۳۸۸). نظریه بنیادی به‌مثابه روش نظریه‌پردازی. فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات، ۳ (۶)، ۱۱۹-۱۴۰.
- گوهری، زهره. (۱۳۹۳). بررسی مشکلات والدین در امور مدارس مقطع ابتدایی شهر سمنان و ارائه راهکارهایی برای مشارکت نوآورانه والدین. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سمنان، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.
- مددلو، قهرمان؛ سعادت‌مند، زهره و یارمحمدیان، محمدحسین. (۱۳۹۷). مولفه‌های مشارکت والدین در برنامه‌های درسی دوره ابتدایی با تأکید بر عنصر ارزشیابی. فصلنامه علمی - پژوهشی علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، ۱۲ (۴)، ۸۱-۱۰۰.
- مردان‌اربط، فاطمه. (۱۳۹۲). مطالعات تجربیات والدین از مشارکت در اجرای برنامه درسی دوره ابتدایی در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ (یک مطالعه پدیدارشناسی). پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز، دانشکده علوم تربیتی.
- نوروزنژاد قادی، محمد؛ سراجی، فرهاد و یوسف‌زاده چوسری، محمدرضا. (۱۳۹۸). ادراک اولیا و مدیران از مشارکت والدین

در امور مدرسه (مطالعاتی پدیدارشناسانه). نظریه و عمل در برنامه درسی، ۷ (۱۴)، ۳۱۹-۳۵۶.
یزدخواستی، بهجت و عباس‌زاده، محمد. (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت والدین دانش‌آموزان در امور مدرسه‌های دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان آذربایجان شرقی. مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۴ (۳)، ۴۵-۶۲.

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Bronfenbrenner, U., & Ceci, S. J. (1994). Nature-nature reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, 101(4), 568-586.
- Carter, S. (2003). *Educating our children together: A sourcebook for effective family-school-community partnerships*. Consortium for Appropriate Dispute Resolution in Special Education (CADRE).
- Castro, M., Expósito-Casas, E., López-Martín, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., & Gaviria, J. L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 14, 33-46.
- Epstein, J. L. & Sheldon, S. B. (2006). Moving Forward: Ideas for research on School, family, and community partnerships. In C. F. Conrad, & R. Serlin (Eds.), *SAGE Handbook for research in education: Engaging ideas and enriching inquiry* (pp. 117-138). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education? *Review of Educational Research*, 67(1), 3-42.
- Kabir, A. H., & Akter, F. (2014). Parental involvement in the secondary schools in Bangladesh: Challenges and a way forward. *International Journal of Whole Schooling*, 10(1), 1-18.
- Melhuish, E. C., Phan, M. B., Sylva, K., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., & Taggart, B. (2008). Effects of the home learning environment and preschool center experience upon literacy and numeracy development in early primary school. *Journal of Social Issues*, 64(1), 95-114.
- To, L. (2016). *Community participation in education: A case study in the four remote primary schools in Samlot District, Battambang Province*. (Unpublished doctoral dissertation). Victoria University of Wellington, Wellington, New Zealand.
- Viner, R. M., Russell, S. J., Croker, H., Packer, J., Ward, J., Stansfield, C., ... Booy R. (2020). School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: A rapid systematic review. *Lancet Child & Adolescent Health*, 4(5), 397-404.
- Wentzel, K. R. (1998). Social relationships and motivation in middle school: The role of parents, teachers, and peers. *Journal of Educational Psychology*, 90(2), 202-209.
- Xu, M., Kushner Benson, S. N., Mudrey-Camino, R., & Steiner, R. P. (2010). The relationship between parental involvement, self-regulated learning, and reading achievement of fifth graders: A path analysis using the ECLS-K database. *Social Psychology of Education*, 13(2), 237-269.

A Typology of Patterns of Parental Academic Support to Elementary School Students during Virtual Education*

■ N. Azizi Mooslu¹ ■ M. Javdani, Ph.D.² ■ J. Heidari, Ph.D.³

Abstract

The purpose of study was to determine a typology of the patterns of parents' academic support to elementary school students during virtual education. The research was developmental-applied in terms of purpose and qualitative in terms of approach and was carried out by thematic analysis method. Potential participants were the parents of elementary school students. Selection of the participant was done by purposeful sampling method of criterion type. Data were collected through semi-structured interviews to the point of theoretical saturation (16 participants). Credibility of the results was ensured through researcher accuracy, referral to colleagues and expert supervisors and member checking. Moreover, the confirmability was ensured via conducting effective interviews, self-review of the researcher, and coding of interviews by another researcher. Based on data analysis, 11 main themes of virtual education including classroom management, homework, teaching methods, conditions and facilities, practical activities, pursuit of academic status, encouragement and punishment, planning, problem solving, assessment and evaluation, and covert support were obtained. In general, the results showed that parents support the virtual educational process of students in 4 types: Permissive, authoritarian, interventionist, and authoritative. Identifying these types of academic support, criticizing and evaluating them and introducing the best types will help parents to have better and more effective academic support to elementary school students during virtual education.

Keywords: virtual education, patterns of academic support, parents' academic support, elementary school students, typology

Date received: Nov. 14, 2022

Date accepted: Feb. 15, 2023

* This article is derived from the first author's Master's Thesis.

1. M. A. in Education, Farhangian University, Shahid Bahonar Campus, Shiraz, Iran.

E-mail: najmehazizi71@gmail.com

2. **Corresponding Author:** Assistant Professor of Education, Farhangian University, Tehran, Iran.

E-mail: m.javdani@cfu.ac.ir

3. Assistant Professor of Education, Farhangian University, Tehran, Iran.

E-mail: zh.heidari@cfu.ac.ir